

التقوى
الحسن
الجميلة
التي
استقر
العلم
الذي
استقر
العلم

ایمنی بیمار

تهیه و تنظیم : نسرين ممقانی - نسيم كار آموز
مرکز چشم پزشکی علوي

اولین و مهمترین الزام در هر بیمارستان آسیب نرساندن به بیماران است.

- ایمنی بیمار یک دغدغه جهانی در زمینه سلامت است که بیماران را در تمامی عرصه های خدمات سلامت در کلیه کشورهای جهان اعم از توسعه یافته یا در حال توسعه متأثر می سازد.
- جمله مشهور بقراط حکیم "اول آنکه آسیب مرسان" خطاب به اطبا یکی از جملات تاریخی مشهور در این زمینه است.
- هر روزه تعداد بسیار زیادی از بیماران در بیمارستان های جهان بطور ایمن مورد مداوا و معالجه قرار می گیرند اما با ارتقای دانش و تکنولوژی در دهه های اخیر ارائه خدمات درمانی بسیار پیچیده تر گردیده است. بالطبع در چنین شرایطی احتمال ایجاد خطر در ارائه خدمات درمانی افزایش یافته و مستندات تجربی نیز نشان دهنده این است که تعداد بیمارانی که به علت خطاهای پزشکی دچار عارضه می گردند غیرقابل چشم پوشی می باشد. بنابراین توجه به مسئله ایمنی بیمار بعنوان یک موضوع بسیار مهم و حیاتی در نظام های سلامت کشورهای مختلف به شمار می رود و تعدادی از کشورهای توسعه یافته در این زمینه بعنوان پیشاهنگ عمل می نمایند.

- مطالعات پژوهشی نشان داده اند که به طور متوسط حدود ۱۰٪ از تمام موارد بستری بیماران به درجات مختلف دچار آسیب می شوند که میتوان یک درصد مرگ رادر آن لحاظ نمود نقطه قابل توجه اینکه ۷۵٪ این خطاها قابل پیشگیری اند بررسی ها نشان داده که خدمات درمانی یکی از پرخطرترین فعالیت ها در عرصه خدمات است و حوادث ناشی از آن در هیات یک کشنده خاموش عمل می کند به طوری که میزان مرگ و میر ناشی از خطاهای درمانی در آمریکا از حوادث خطوط هوایی ، سرطان سینه ، و حوادث ترافیکی و تصادفات و ایدز فراتر است.

● آمار انجمن پزشکی آمریکا IOM

- مرگ سالیانه ۴۴ تا ۹۹ هزار بیمار در اثر خطاهای درمانی
- ۱ تا ۶ مین علت مرگ در آمریکا
- متوسط جهانی: % ۶۲ موارد بستری
- بعضی برآوردها بیش از ۶۹۱ هزار نفر در سال = سقوط روزانه ۶ فرزند جت مسافری!
- در صورت لحاظ جمعیت حدود یک سومی در کشورمان و به فرض تشابه امکانات و کیفیت ارائه خدمات کشور خود چه میزان تلفات برآورد می کنید؟!

از سایر صنایع که مسائل ایمنی در آنها حیاتی است بیاموزیم

To minimise patient safety incidents, the NHS should learn from other safety-critical industries and target the underlying systems failures.

دو نکته مهم در خصوص نحوه برخورد با این حوادث وجود دارد

(۱) نا خواسته بودن

(۲) قابل پیشگیری بودن

تعریف ایمنی :

- "از دیدگاه سازمان بهداشت جهانی " اجتناب و خلاصی از آسیبهای بی مورد بالقوه مرتبط با خدمات مراقبت سلامت است

● خطاهای پزشکی : تمام خطاها یا اشتباهاتی که می توانند منجر به آسیب بیمار

گردند یا تا مرز آسیب به بیمار پیش روند

● انواع خطاها :

الف (۱- فعال

۲- مخفی

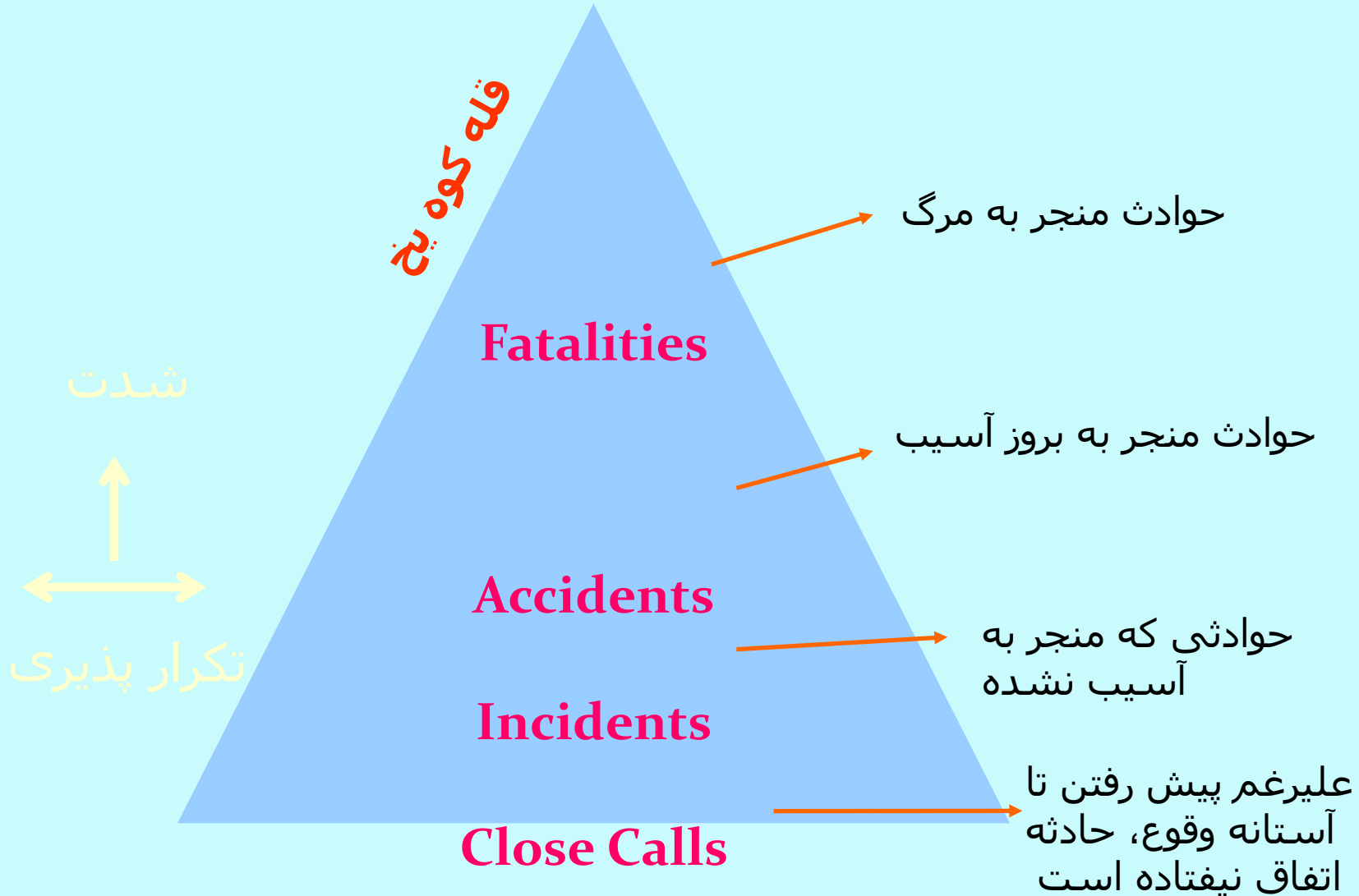
ب) ۱- اجرایی

مثال : پرستار آنتی بیوتیکی غیر از آنچه تجویز شده تزریق کند.

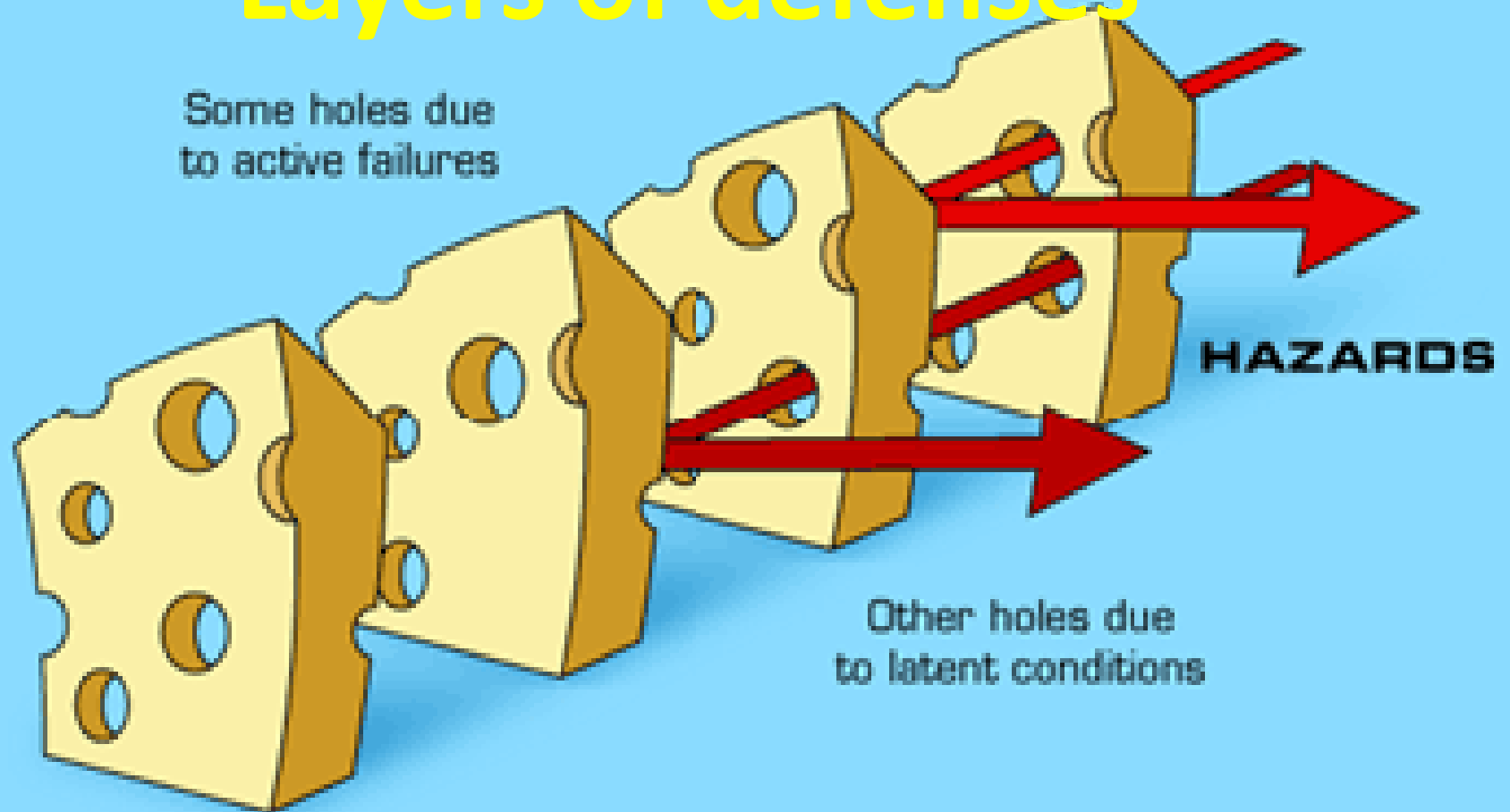
۲ - خطای برنامه ریزی و طراحی

مثال: تجویز آنتی بیوتیک برای بیماری که به آن آلرژی دارد

هرم حوادث

Layers of defenses

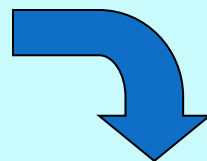
SUCCESSIVE LAYERS OF DEFENSES

Professor James Reasons Swiss Cheese Model of Hazards

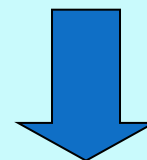

چرخه معیوب خطا

بروز خطا یا اشتباه

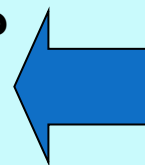

تنبيه و سرزنش

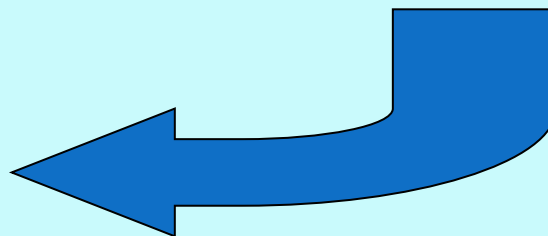

تكرار بروز به علت عدم
رفع علل مینه ای

بروز خطای
مشابه در جای
دیگر و توسط
فرد دیگر

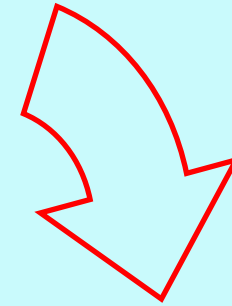

مخفی کاری به
علت ترس

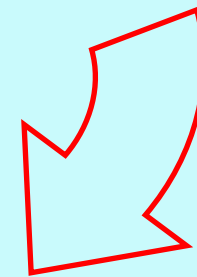

Research for Patient Safety

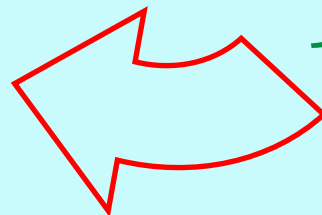
1 Measuring
harm

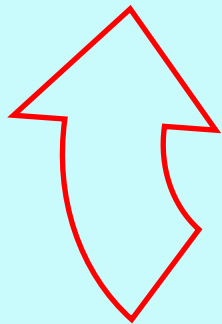
2 Understanding
causes

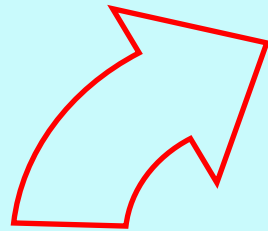
3 Identifying
solutions

4 Evaluating
impact

5 Translating
Evidence

WHO Patient Safety Challenges

- Health Care Acquired Infections

ابزارهایی مانند راهنماهای بهداشت دست و تزریقات ایمن (Hand Hygiene) (Safe Injection) توسط WHO ارائه شده است.

- Unsafe Surgery

چک لیست جهانی جراحی ایمن توسط WHO ارائه شده است (Safe Surgery Checklist)

اقدامات قبل از بیهوشی بیمار

جهت تکمیل این قسمت از چک لیست حداقل حضور پرستار و متخصص بیهوشی الزامیست

آیا بیمار نام و نام خانوادگی، نوع و موضع عمل جراحی و رضایت خود از عمل جراحی را تأیید نموده است.

بلی

آیا موضع عمل علامتگذاری شده است؟

بلی

موردی ندارد

آیا داروها و ماشین بیهوشی کاملاً چک شده است؟

بلی

آیا پالس اکسی متری به بیمار متصل و در حال کار است؟

بلی

آیا بیمار دارای حساسیت شناخته شده می باشد؟

بلی

خیر

آیا بیمار دارای راه هوایی مشکل یا در معرض آسپیراسیون است؟

خیر

بلی و تجهیزات معنی ضروری موجود است

آیا بیمار در حین جراحی در معرض خطر از دست رفتن بیش از 500 میلی لیتر خون می باشد؟ (در کودکان 7 میلی لیتر به ازای هر کیلو گرم وزن بدن)

خیر

بلی و دو راه وریدی دسترسی مرکزی و مایعات مناسب وریدی موجود است.

قبل از برش پوست بیمار

جهت تکمیل این قسمت از چک لیست حضور پرستار و متخصص بیهوشی و جراح الزامیست

معرفی کلیه اعضاء تیم جراحی با نام و نام خانوادگی و سمت تأیید میشود.

نام نام خانوادگی بیمار، نوع عمل جراحی و محل برش جراحی تأیید می شود.

آیا آنتی بیوتیک پروفیلاکسی در طی یک ساعت قبل جهت بیمار تجویز شده است؟

بلی

موردی ندارد

وقایع مهم قابل پیش بینی:

متخصص جراحی:

گام های حیاتی و یا غیر معمول در حین عمل جراحی چیست؟

عمل جراحی چه مدت طول می کشد؟

میزان خونریزی احتمالی حین عمل چقدر است؟

متخصص بیهوشی:

آیا مشکل خاصی در مورد بیهوشی بیمار وجود دارد؟

تیم پرستاری:

استریلیتی وسایل و لوازم جراحی (از جمله نتایج شاخص های

استریلایزرها) تأیید شده است؟

آیا نگرانی یا مورد خاص در خصوص تجهیزات و... وجود دارد؟

آیا تصویر ضروری بر روی نکاتوسکوپ در حال نمایش است؟

بلی

موردی ندارد

اقدامات قبل از خروج بیمار از اتاق عمل

جهت تکمیل این قسمت از چک لیست حضور پرستار و متخصص بیهوشی و جراح الزامیست

پرستار بصورت کلامی موارد ذیل را تأیید می نماید

نام عمل جراحی

تکمیل شمارش لوازم جراحی، گاز و سرسوزن مورد

استفاده در عمل جراحی.

برچسب نمونه گرفته شده در اتاق عمل (مشخصات

نمونه از جمله نام بیمار را با صدای بلند خوانده شود).

آیا اشکال یا نارسایی در عملکرد تجهیزات مورد استفاده

در اتاق عمل وجود دارد.

متخصصین جراحی و متخصص بیهوشی و پرستار:

چه نگرانی ها و ملاحظات عمده ای برای به هوش آمدن

(ریکاوری) و اداره این بیمار وجود دارد؟

این چک لیست به بررسی ۱۰ نکته برای تضمین ایمنی جراحی می پردازد:

۱. بیمار درست، محل درست عمل، عمل جراحی درست
۲. امنیت بیهوشی (داروهای بیهوشی)
۳. ایمن بودن عملکرد تنفسی و راههای بیهوشی
۴. تمهید جبران خون از دست رفته
۵. عوارض ناخواسته یا آلرژیک داروئی
۶. جلوگیری از عفونت محل عمل جراحی
۷. ممانعت از جاماندن سهوی لوازم جراحی و گازها در محل عمل
۸. آماده سازی جهت تحویل صحیح نمونه عمل بیمار به آزمایشگاه
۹. برقراری ارتباط موثر بین اعضای تیم
۱۰. برقراری نظام مراقبت برای اتاق عمل و برنامه جراحی ایمن

- فرهنگ ایمنی بیمار: اگر بستری مناسب برای پرداختن به ایمنی بیمار در سازمان مهیا نباشد به عبارتی فرهنگ ایمنی بیمار نهادینه نشده باشد امید اجرای موفق برنامه های ایمنی بیمار امری بیهوده است.
- وقتی می توان گفت در سازمانی این فرهنگ جاری است که در قبال بروز حوادث ناخواسته درمانی افراد مورد سرزنش بی مورد و ناعادلانه قرار نگیرند.
- نباید فرد را به خاطر سرخوردن روی سطح لغزنده تنبیه کرد بلکه باید لغزندگی را رفع نمود .

● باید بدانیم خطاهای درمانی به واسطه وجود سیستم‌های نامناسب فرصت بروز می‌یابند نه بعلت وجود افراد به عبارتی سیستم‌های با طراحی نامناسب مسیر بروز خطا را هموار می‌نمایند. بنابراین ما باید سیستم‌ها را به گونه‌ای طراحی کنیم که انجام درست امور را تسهیل و درمقابل اقدامات مخاطره آمیز ممانعت ایجاد نمایند.

● خصوصیات یک فرهنگ ایمنی مطلوب :

● امنیت روانی: به این معنا که افراد در قبال اظهار نظر آزادانه و گزارش وقایع از حمایت و اعتماد سازمان برخوردار باشند.

● مدیریت: در ایجاد محیطی که در آن کلیه کارکنان بتوانند به راحتی دغدغه های خویش را بیان نمایند نقش فعالانه خواهد داشت.

● شفافیت: پنهان کاری در سازمان صورت نگیرد و سازمان از خطاها درس گرفته و در راستای ارتقای سیستم استفاده نماید.

● انصاف: به شکلی رعایت شده که کارکنان بدانند به خاطر خطاهایی که مبتنی بر نواقص سیستم است تنبیه و سرزنش نخواهند شد.

● اقدامات عملی در راستای حصول و ارتقاء ایمنی بیمار :

● سیستم سلامت ملی برای رسیدن به ایمنی ۷ قدم را به سازمان های ارائه کننده

خدمات درمانی پیشنهاد نمود:

۱. ایجاد فرهنگ و بستر سازی مناسب
۲. کارکنان خود را حمایت و رهبری کنند : تمرکز و تاکید بر ایمنی بیمار به طور شفاف و محکم
۳. عملیات مدیریت خطر را هم سو و یکپارچه کنید : برای مدیریت خطرات سیستم ها و فرایندهایی ایجاد کنید و خطاها را شناسایی و ارزیابی کنید .
۴. گزارش دهی را تشویق کرده و ارتقا دهید
۵. راههایی را برای برقراری ارتباط صریح با بیمار ایجاد و به حرف آنها گوش کنید
۶. کارکنان را به تحلیل ریشه ای علل تشویق کنید تا یاد بگیرید چرا و چگونه حوادث رخ می دهند
۷. راه حلهایی را برای جلوگیری از بروز آسیب اجرایی کنید

● شاخص های ایمنی بیمار

- شاخص های ایمنی بیمار، مقیاسهایی هستند که به طور مستقیم یا غیر مستقیم حوادث ناگوار قابل پیشگیری و کیفیت و نتایج را پایش می کنند.
- با پایش این شاخصها می توان برنامه ارتقاء ایمنی و کیفیت خدمات را رصد نموده در جهت پیشرفت آن برنامه ریزی کرد.

● شاخص های ایمنی بیمار

- سقوط بیمار
- زخم بستر (زخم فشاری)
- عفونتهای مکتسبه بیمارستانی
- عوارض بیهوشی
- عوارض انتقال خون
- باز شدن زخم بعد از عمل جراحی
- خونریزی یا هماتوم بعد از عمل
- جاماندن اجسام ارجی طی اعمال جراحی
- پارگی یا بریدگی اتفاقی
- مرگ به دنبال زایمان
- آمبولی ریه ا ترومبوز ورید عمقی به دنبال جراحی
- عفونت محل عمل جراحی
- مرگ به دنبال انفارکتوس قلبی یا عمل جراحی پیوند عروق کرونر
- ترومای زایمانی تروما به نوزاد حین تولد

● پنج رفتار حیاتی برای ارتقا ایمنی بیمار :

۱. از پروتکل مکتوب ایمنی تبعیت کنید

۲. در مواقعی که احساس نگرانی از احتمال بروز خطا دارید دغدغه های خود را بیان کنید

۳. به صورت شفاف ارتباط برقرار نمایید:

۱- به سخنان بیمار خود گوش فرا دهید .

۲- مطمئن شوید که درست متوجه موضوع شده اید .

۳- برای انتقال مطالب و ارتباط با کادر درمانی از تکنیک SBAR استفاده کنید :
برقراری

a. توضیح و شرح حال وضعیت فعلی بیمار (situation)

b. توضیحی در خصوص بیماری زمینه ای و سابقه پزشکی
(background)

c. ارزیابی از وضعیت جاری بیمار، تشخیصهای محتمل و میزان
وخامت حال وی (assessment)

d. پیشنهاد و توصیه هایی برای اقدامات بعدی (recomm endation)

۴. خودتان بی احتیاطی نکنید و نگذارید دیگران بی احتیاطی کنند .

۵. مواظب خودتان باشید (از مواجهه با شرایط پر خطر و موقعیت هایی که شما را در معرض خطا قرار می دهند کوتاهی در استفاده از تجهیزات ایمنی و ... خودداری کنید.

- از سوی سازمان بهداشت جهانی راهنمایی برای ارزیابی انطباق بیمارستان ها با استانداردهای ایمنی بیمار مورد انتظار از بیمارستان های دوستدار ایمنی بیمار ارائه شده است این استاندارد ها از نظر امنیت و الویت بر سه نوع هستند:

۱. استانداردهای ضروری یا حیاتی

۲. استانداردهای محوری

۳. استانداردهای توسعه ای

- این استانداردها در پنج حوزه یا رده قرار می گیرند :

- رهبری و مدیریت

- مشارکت بیمار و جامعه

- طبابت بالینی مبتنی بر شواهد

- محیط ایمن

- یادگیری مداوم

الف) استانداردهای حیاتی در حاکمیت و رهبری:

۱) مدیریت ارشد بیمارستان به ایمنی بیمار ملتزم باشد:

- ایمنی بیمار در بیمارستان يك الویت استراتژیک در قالب برنامه عملیاتی
تفضیلی قابل اجرا باشد

- یکی از کارکنان مسئول و پاسخگویی برنامه ایمنی باشد.

- بازدیدهای ایمنی بیمار

۲) بیمارستان برای ایمنی دارای برنامه باشد:

- یکی از مدیران میانی بیمارستان به عنوان هماهنگ کننده فعالیت های ایمنی
بیمار و مدیریت خطر منصوب گردد.

- بیمارستان جلسات ماهیانه مرگ و میر را به صورت مرتب برگزار کند.

۴) بیمارستان جهت ارائه خدمات داراي وسايل و تجهيزات ضروري با کارکرد مناسب مي باشد :

- بیمارستان وجود تجهيزات ضروري را تضمين نمايد .

- بیمارستان ضد عفوني مناسب و مطلوب کليه وسايل پزشکی با قابليت استفاده مجدد را قبل از کاربرد تضمين نمايد.

- بیمارستان داراي وسايل و تجهيزات کافي استريليزاسيون فوري باشد .

۵) بیمارستان به منظور تامین ايمن بيشتر براي بيماران در تمامی شيفت هاي کاري داراي کارکنان فني واجد صلاحيت و با مهارت هاي لازم مي باشد :

۶) - جهت ارائه خدمات و مراقبت هاي درمانی کادر باليني حائز شرایط توسط کمیته ذي صلاح به صورت ثابت و به منظور ضد عفوني و موقت استخدام و به کار گمارده شوند.

ب) استانداردهای الزامی یا حیاتی در جلب مشارکت بیمار و جامعه :

۱) بیمارستان با ارتقا سطح آگاهی بیماران و مراقبین آنان در زمینه سلامت به ایشان قدرت و امکان مشارکت در اتخاذ تصمیم صحیح در مورد نحوه درمان خود را می دهد :

- پزشك قبل از انجام هرگونه اقدام درمانی تشخیصی تهاجمی کلیه خطرات و منافع و عوارض جانبی و احتمالی پروسیجر را به بیمار توضیح داده و با حضور پرستار بیمار برگه رضایت را امضا نماید.

۲) بیمارستان شناسایی صحیح هویت بیماران و اراز آن را در تضمین می نماید .

- قبل از انجام هر گونه پرسیجر درمانی تشخیصی و آزمایشگاهی تجویز دارو یا انتقال خون و فراورده های آن کلیه بیماران به ویژه گروههایی در معرض خطر از جمله نوزادان بیماران دچار اختلالات وشیاری و سالمندان با دو شناسه نام و نام خانوادگی – تاریخ تولد قابل شناسایی باشند.

ج) استانداردهای الزامی خدمات و طبابت بالینی مبتنی بر شواهد

۱) بیمارستان دارای سیستم بالینی اثربخش می باشد که ایمنی بیمار را تضمین می کند :

- بیمارستان به منظور اعلام اضطراری نتایج حیاتی آزمایشها ، کانال های ارتباطی همواره آزاد، پیش بینی کرده است.

- بیمارستان دارای روال های مطمئن برای اعلام نتایج معوقه تستهای پاراکلینیکی به بیماران بعد از ترخیص می باشد .

۲) بیمارستان داراي سيستمي به منظور کاهش خطر ابتلا به عفونتهاي مکتسبه از خدمات سلامت است .

- بیمارستان داراي برنامه پیشگیری و کنترل عفونت مشتمل به چارت سازماني ، برنامه عملیاتي و راهنما و کتابچه راهنما میباشد

- بیمارستان تمیيزي و ضد عفوني و استيريليزاسيون مناسب کلیه تجهیزات را با تاکید خاصبر واحدها و بخش هاي پر خطر تضمین نماید

۳) بیمارستان ایمني ون و فراورده هاي خوني را تضمین مي کند .

- بیمارستان راهنمائي معتبر از جمله راهنمائي سازمان بهداشت جهاني را در زمینه خون و فراورده هاي خوني ایمن اجرا مي نماید

- بیمارستان داراي روشهاي اجرايي ایمن قبل از انتقال خون است

۴) سیستم دارويي بیمارستان ایمن مي باشد

- بیمارستان دسترسي به داروهاي حیاتي را در تمام ساعات شبانه روز تضمین مي کند

د) محیط ایمن استانداردهای حیاتی :

- بیمارستان دارای محیط امن و ایمن برای بیماران و کارکنان و ملاقات کنندگان می باشد

بیمارستان دارای سیستم ایمن مدیریت دفع پسماند ها می باشد

۱- بیمارستان بر اساس میزان خطر پسماندها را از مبدا تفکیک می نماید.

۲- بیمارستان از راهنما ها از جمله راهنمای سازمان بهداشت جهانی جهت مدیریت دفع پسماند های نوک تیز و برنده تبعیت میکند.

يك فرد بدبين در هر فرصتي مشكلي مي بيند،

اما يك فرد خوش بين هر مشكلي را فرصتي مي بيند